

บันทึก

เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
(การเวนคืนที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
มีผลเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
ซึ่งอยู่ในแนวเขตเวนคืนหรือไม่)

กระทรวงคมนาคมได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ คค.๐๒๐๖/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๖ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในปัญหาของการทำเรื่องแห่งประเทศไทย ความว่า เนื่องจากภายในแนวเขตเวนคืนตามแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ครอบคลุมถึงที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งระบุหน่วยราชการเป็นผู้ครอบครอง ๓ แปลง (กระทรวงการคลัง ๒ แปลง กระทรวงมหาดไทย ๑ แปลง) และไม่ได้ระบุชื่อผู้ครอบครองอีกหลายแปลง การทำเรื่องแห่งประเทศไทยประสงค์จะทราบว่าเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวจะโอนมาเป็นของการทำเรื่องแห่งประเทศไทยโดยผลของพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้วหรือไม่ หากยังมีได้โอนมาจะดำเนินการหรือมีวิธีการทางกฎหมายประการใดที่จะให้ที่ดินตกมาเป็นกรรมสิทธิ์เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการของการทำเรื่องแห่งประเทศไทย

กระทรวงคมนาคมพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามปัญหามีจำนวนได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ซึ่งมีทบวงการเมืองดูแลรักษาอยู่โดยมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเป็นหลักฐาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่ราชพัสดุตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘

๒. ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเคยเป็นที่สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน

สำหรับที่ดินที่ปรากฏชื่อผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายคือกระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคมเห็นว่าน่าจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการทำเรื่องแห่งประเทศไทยโดยผลของพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับกรณีนี้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๓๐๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่การทำเรื่องแห่งประเทศไทยจะเข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวได้เมื่อได้ชำระหรือวางเงินค่าทดแทนแล้ว ส่วนที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย น่าจะยังถือไม่ได้ว่าได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการทำเรื่องแห่งประเทศไทยโดยผลของ

กฎหมาย หากการทำเรื่องแห่งประเทศไทยประสงค์จะเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าว จะต้องมีการออกพระราชกฤษฎีกาหรือพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะต่อไป อย่างไรก็ตาม การทำเรื่องแห่งประเทศไทยอาจจะเข้าดำเนินการปรับปรุงและใช้ประโยชน์จากที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ครอบครองดังกล่าวได้ โดยวิธีเช่าหรือขอใช้ที่ดินจากอธิบดีกรมที่ดินตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กระทรวงคมนาคมจึงขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาความเห็นดังกล่าวว่าถูกต้องหรือไม่ หรือควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงคมนาคมพร้อมทั้งบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับได้ฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงคมนาคม (สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคมและการทำเรื่องแห่งประเทศไทย) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) และผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) แล้ว มีความเห็นดังนี้

๑. ในกรณีที่รัฐต้องการอสังหาริมทรัพย์ของเอกชนเพื่อใช้ในกิจการอันจำเป็นเพื่อการสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น เมื่อมิได้ตกลงกับผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น รัฐจะนำอสังหาริมทรัพย์ของเอกชนมาใช้ในกิจการดังกล่าวข้างต้นได้ก็แต่โดยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา ๓๓^๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๕ ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้ จะเห็นได้ว่าการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามนัยแห่งกฎหมายดังกล่าวย่อมใช้เฉพาะในกรณีเวนคืน

^๑ มาตรา ๓๓ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาเกษตรหรือการอุตสาหกรรมหรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการใด ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย ต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคสามและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคห้าและการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

อสังหาริมทรัพย์ของเอกชนเท่านั้น สำหรับอสังหาริมทรัพย์อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น มาตรา ๒^๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินให้ถือว่าเป็นของรัฐ จึงไม่มีความจำเป็นต้องออกกฎหมายเวนคืนดังเช่นอสังหาริมทรัพย์ของเอกชน เพราะรัฐย่อมนำอสังหาริมทรัพย์ของรัฐมาใช้ประโยชน์ได้อยู่แล้วในฐานะที่เป็นเจ้าของ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่ภายในแนวเขตเวนคืนตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ตาม ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเหล่านั้นก็ไม่โอนมาเป็นของการท่าเรือแห่งประเทศไทยโดยผลของมาตรา ๕^๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่อย่างใด

๒. ส่วนปัญหาที่ว่า จะดำเนินการหรือมีวิธีการทางกฎหมายประการใดที่จะให้ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวตกมาเป็นกรรมสิทธิ์ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการของการท่าเรือแห่งประเทศไทยต่อไปนั้น เห็นว่าต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

๒.๑ ในกรณีที่ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะที่ปรากฏชื่อกระทรวงการคลังและกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เนื่องจากที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุตามมาตรา ๕^๔ แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ การโอนกรรมสิทธิ์จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๘^๕ แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ กล่าวคือ การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ดังนั้น ถ้าประสงค์จะให้ที่ดินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเพื่อใช้ประโยชน์

^๒ มาตรา ๒ ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของรัฐ

^๓ มาตรา ๕ ให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งปรากฏรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้แก่การท่าเรือแห่งประเทศไทย

^๔ มาตรา ๕ ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดินดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

^๕ มาตรา ๘ การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุนั้นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุนับท้ายด้วย

ในกิจการของการทำเรือแห่งประเทศไทย ก็จะต้องดำเนินการตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวให้การทำเรือแห่งประเทศไทยต่อไป

๒.๒ ในกรณีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามมาตรา ๑๓๐๔ (๑)^๖ และที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เนื่องจากที่ดินดังกล่าวนี้มีใช้ที่ราชพัสดุตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๔ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายที่ดิน ดังนี้

(ก) สำหรับที่ดินรกร้างว่างเปล่าตามมาตรา ๑๓๐๔ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เนื่องจากประมวลกฎหมายที่ดินมิได้บัญญัติในเรื่องการโอนไว้แต่อย่างใด คงมีแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๐๕^๗ ซึ่งบัญญัติว่า ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น การโอนที่ดินรกร้างว่างเปล่าจึงอาจกระทำได้โดยปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๐๕ ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ถ้าการทำเรือแห่งประเทศไทยมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าและมีได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง ในกิจการของการทำเรือแห่งประเทศไทยและไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวได้ทันความต้องการ การทำเรือแห่งประเทศไทยอาจขอใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นจากอธิบดีกรมที่ดินซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดหาประโยชน์ได้ตามมาตรา ๑๐^๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

^๖ มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงพยาบาล สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

^๗ มาตรา ๑๓๐๕ ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา

^๘ มาตรา ๑๐ ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองและมีใช้สาธารณสมบัติของแผ่นดินอันราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันนั้น ให้อธิบดีมีอำนาจจัดหาผลประโยชน์ ในการจัดหาผลประโยชน์ให้รวมถึงจัดทำที่ดินใช้ประโยชน์ได้ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าและให้เช่าซื้อ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดหาผลประโยชน์ ให้กำหนดโดยกฎกระทรวง แต่สำหรับการขาย การแลกเปลี่ยน และการให้เช่าซื้อที่ดินต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

การดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ตามความในมาตรานี้ ให้คำนึงถึงการที่จะสงวนที่ดินไว้ให้อนุชนรุ่นหลังด้วย

(ข) สำหรับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มาตรา ๘ (๑)^๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินบัญญัติว่า การโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ โดยมีเงื่อนไขว่าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจะต้องจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน ดังนั้น หากมีที่ดินในลักษณะดังกล่าวภายในเขตเวนคืนและการทำเรือแห่งประเทศไทยประสงค์จะได้กรรมสิทธิ์ การทำเรือแห่งประเทศไทยจะต้องจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนก่อน จึงจะดำเนินการตราพระราชบัญญัติโอนที่ดินดังกล่าวให้แก่การทำเรือแห่งประเทศไทยได้ ส่วนที่ดินซึ่งพลเมืองเลิกใช้ประโยชน์แล้วหรือได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้ว มาตรา ๘ (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดให้ดำเนินการถอนสภาพโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเสียก่อนแล้วจึงตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่การทำเรือแห่งประเทศไทยในภายหลัง

(ลงชื่อ) อมร จันทรสมบูรณ์

(นายอมร จันทรสมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมษายน ๒๕๖๖

^๔ มาตรา ๘ บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังว่านี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ก็ได้

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมือง อาจถูกถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันและมีได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

(๒) ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด ถ้าทบวงการเมืองนั้นเลิกใช้หรือไม่ต้องการหวงห้ามหรือสงวนต่อไป เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้ว คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ใช้หรือจัดหาประโยชน์ก็ได้ แต่ถ้าจะโอนต่อไปยังเอกชนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ และถ้าจะนำไปจัดเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

การตราพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย